

# Dyfodol darlledu yng Nghymru

Rhys Iorwerth

**Mae datblygiadau diweddar ym maes darlledu yng Nghymru wedi ysgogi galwadau am ddatganoli'r maes polisi hwn – ond a yw hwn yn opsiwn ymarferol mewn gwirionedd?**

Fwy neu lai, mae pob penderfyniad gwleidyddol o bwys sy'n effeithio ar ddarlledu yng Nghymru'n cael ei wneud yn Llundain gan yr Adran dros Ddiwylliant, y Cyfryngau a Chwaraeon. Dyma yw'r sefyllfa hyd yn oed ar ôl canlyniad y refferendwm ym mis Mawrth.

Mae'r rhai sy'n feirniadol o'r trefniadau'n dadlau bod pryderon ynghylch dyfodol S4C, y diffyg lluosogrwydd yn y cyfryngau Cymreig a diffyg cynrychiolaeth o Gymru ar y rhwydweithiau cenedlaethol wedi bod yn amlwg iawn dros y blynyddoedd diwethaf, a bod y rhesymau hyn yn seilïau cadarn dros alw am newid. Byddai eraill yn llai parod i gytuno.

## Rhagor o ddatganoli: Y dadleuon yn erbyn

Mae'r Adran dros Ddiwylliant, y Cyfryngau a Chwaraeon wedi dweud nad oes ganddi gynlluniau i drosglwyddo pwerau dros ddarlledu i unrhyw un o'r gwledydd datganoledig. Yn ôl Gweinidogion y Deyrnas Unedig, cadw darlledu fel mater canolog yw'r unig ffordd o gynnal safonau cenedlaethol a sicrhau bod darlledwyr yn parhau'n annibynnol.

Yn y gorffennol, nid yw Llywodraethau blaenorol Cymru wedi dangos llawer iawn o frwdfrydedd dros gymryd cam o'r fath ychwaith. Mae eu hamharodrwydd yn aml wedi bod yn seiliedig ar ansicrwydd ynghylch yr anawsterau a fyddai ynghlwm wrth ddatganoli agweddau ar ddarlledu ar wahân i'w gilydd, ac ansicrwydd ynghylch unrhyw drefniadau ariannu dilynol.

Mae eraill yn pwysleisio bod gwasanaethau darlledu yn cael eu darparu fwyfwy gan gwmnïau cenedlaethol ac amlwladol. Byddai annog rhagor o ddatganoli yn y maes hwn yn annoeth, yn enwedig mewn cyfnod o gyni ariannol difrifol.

Mae dadl hefyd na fyddai modd i wahanol gyfryngau darlledu yng Nghymru eu hariannu eu hunain yn ddigonol heb gymhorthdal gan incwm y drwydded deledu yn Lloegr. Mae ystyriaethau ymarferol eraill a rhwystrau technegol yn golygu bod y sefyllfa bresennol yn opsiwn llawer mwy tebygol.

Yn 2008, awgrymodd Pwyllgor Darlledu'r Cynulliad ei hun fod gormod o'r ddadl hon wedi canolbwyntio ar ddatganoli polisi pan ddylai'r ffocws fod ar y trefniadau ar gyfer atebolrwydd, tryloywder a chraffu o dan y strwythurau presennol.

## Yr achos dros drosglwyddo pwerau

Ar y llaw arall, mae'r rhai sydd o blaid datganoli pwerau darlledu yn nodi nad yw'n gwneud synnwyr o gwbl bod penderfyniadau yn y cyd-destun hwn yn cael eu gwneud yn Llundain ond bod cymhwysedd dros feysydd polisi cydberthynol eraill, fel diwylliant a'r diwydiannau creadigol, yn gorwedd yng Nghymru.

Daeth dadleuon o'r fath i'r amlwg yn ddiweddar wedi i'r Adran dros Ddiwylliant, y Cyfryngau a Chwaraeon benderfynu torri cyllideb S4C a throsglwyddo'r cyfrifoldeb dros'r ariannu'r sianel i'r BBC heb ymgynghori â Gweinidogion Cymru. Mae hyn er gwaetha'r ffaith bod y cyfeiriad polisi cyffredinol ar yr iaith Gymraeg yn cael ei benderfynu gan Lywodraeth Cymru.

Y ddadl yw y byddai Aelodau'r Cynulliad a Gweinidogion Cymru mewn llawer gwell sefyllfa, a bod ganddynt well gwybodaeth gefndir, i fynd i'r afael â materion sy'n wynebu'r diwydiant darlledu yng Nghymru na Gweinidogion yn Llundain, sy'n aml yn anghyfarwydd â chymhlethdodau cynhenid ac anghenion unigryw Cymru.

## Diffyg diwylliannol a democrataidd

Byddai cefnogwyr datganoli darlledu yn honni ymhellach bod y sefyllfa bresennol yn rhwystro datblygiad bywyd cenedlaethol a sifig Cymru. Yn benodol:

- mae hi'n argyfwng ar ddarlledu yng Nghymru, gyda chyllid ar gyfer rhaglenni Saesneg eu hiaith ITV a BBC ar gyfer Cymru wedi gostwng 44 y cant rhwng 2004 a 2009. Disgwylir rhagor o doriadau yn y blynyddoedd nesaf;
- nid yw materion Cymreig yn cael cynrychiolaeth ddigonol ym mhapurau newydd Llundain nac ar y rhwydweithiau darlledu cenedlaethol, er bod y mwyafrif o bobl Cymru'n cael eu newyddion o'r manau hyn. Mae lluosogrwydd newyddion o fewn Cymru ei hun yn bryder hefyd;
- mae tuedd wedi bod erioed i ganoli darlledu yn y Deyrnas Unedig, yn arbennig mewn cyfnodau o gyni ariannol. Mae'r canoli hwn yn mynd yn groes i'r graen o ran datganoli;
- mae posibilrwydd i'r holl ffactorau uchod greu diffyg yn nhirwedd diwylliannol Cymru, a gallent gael effaith ddemocrataidd bellgyrhaeddol oherwydd y prinder sylw i wleidyddiaeth Cymru.

## Rhannu cyfrifoldeb?

Mae rhai sylwebwyr wedi awgrymu efallai nad datganoli pwerau darlledu'n llwyr na chadw pethau fel y maent yw'r ateb delfrydol.

Mae ffigyrau amlwg yn y byd darlledu yng Nghymru yn dadlau y dylai'r cyfrifoldeb am ddarlledu gael ei rannu rhwng Caerdydd a

Llundain, a bod pwerau'n gorwedd mewn lleoedd neu sefydliadau gwahanol yn ôl yr hyn sydd fwyaf addas i adlewyrchu ffurf gyfansoddiadol newydd y Brydain ddatganoledig.

Byddai angen amlinellu manylion y berthynas newydd rhwng S4C, y BBC, Llywodraeth Cymru, yr Adran dros Ddiwylliant, y Cyfryngau a Chwaraeon ac Ofcom. Ond trwy edrych ar raddfeydd gwahanol o ddatganoli, byddai modd dod o hyd i ffordd ymlaen sy'n realistig ac yn ddymunol.

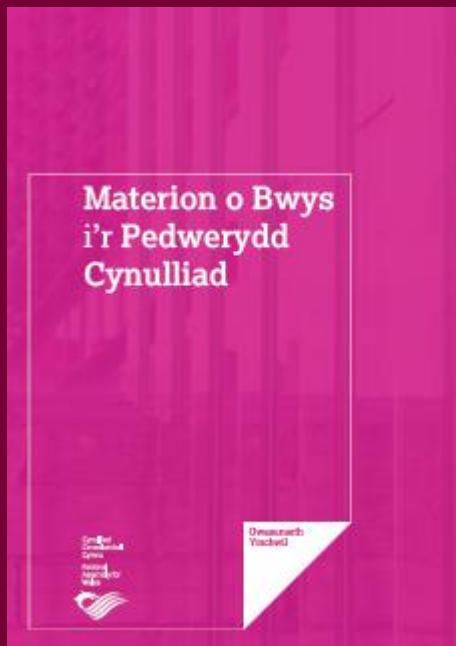
Yn yr un modd, mae eraill wedi galw am sefydlu Comisiwn Cyfryngau Cymru i ariannu cynnwys y cyfryngau Saesneg eu hiaith yng Nghymru, gan honni y gallai cam o'r fath gael effaith sylweddol. Er y byddai'r prif gyfrifoldeb am ddarlledu yn parhau ar lefel y Deyrnas Unedig, byddai'n rhoi rhywfaint o gyfrifoldeb i Gymru ac yn gwella atebolrwydd. Byddai modd gweithredu yn yr un modd gyda golwg ar S4C.

Byddai dewisiadau o'r fath, fodd bynnag, yn dibynnu'n fawr ar ewyllys a chytundeb gwleidyddol. Mae'n fater arall a welwn y consensws hwnnw fyth.

## Datblygiadau yn yr Alban

Nid Cymru yw'r unig genedl lle mae materion yn ymwneud â darlledu'n cael eu trafod. Mae Llywodraeth yr Alban yn hyrwyddo'r syniad o sefydlu Rhwydwaith Digidol ar hyn o bryd, a fyddai'n golygu bod prif elfennau'r system ddarlledu yn y Deyrnas Unedig yn cael eu cadw, ond bod modd i ragor o raglenni sy'n adlewyrchu bywyd a diwylliant yr Alban gael eu cynhyrchu.

# Erthygl o gyhoeddiad gan y Gwasanaeth Ymchwil



## Materion o Bwys i'r Pedwerydd Cynulliad

Mae'r ddogfen hon wedi cael ei pharatoi'n arbennig ar gyfer Aelodau'r Cynulliad gan y Gwasanaeth Ymchwil. Mae'n trafod rhai o'r pynciau hynny sy'n debygol o fod o bwys i Aelodau yn ystod y Pedwerydd Cynulliad.

**Materion o Bwys i'r Pedwerydd Cynulliad**

Am rhagor o gyhoeddiadau, gweler **ein tudalennau ar wefan y Cynulliad**.  
**[www.cynulliadcymru.org/bus-assembly-publications-research.htm](http://www.cynulliadcymru.org/bus-assembly-publications-research.htm)**

Y Gwasanaeth Ymchwil  
Cynulliad Cenedlaethol Cymru  
Bae Caerdydd  
CF99 1NA

E-bost: **[Research.Service@wales.gov.uk](mailto:Research.Service@wales.gov.uk)**  
Twitter: **[@YmchwilCCC](https://twitter.com/YmchwilCCC)**